

פסיכואורדינרית – ביקור מחדש לז'אק אלאן מילר

ראשית אני רוצה לברך את מארי הלן -ברוס (Brousse) על שארגנה את הסמינר הפריזאי באנגלית. באמת, אני מאד מופתע ומאד מרוצה לראות כאן קרוב למאה איש ממדינות כה רבות. רציתי שהסמינר הפריזאי באנגלית יתחדש, בעבר כבר הייתה לנו סדרה פריזאית באנגלית ולא המשכנו אותה. אך אני נשארת טרוד מכך וביקשתי ממארי הלן ברוס להתחיל בזאת שוב, ועבורי זו הזדמנות נהדרת לראות שברבות הזמן הקהל של השדה הפרוידיאני במדינות דוברות אנגלית לא פחת, אלא אתם כיום רבים יותר מאשר לפני עשר שנים, וחשובים למדי, אני מאמין.

לדעתי השדה הפרוידיאני איננו מיוצג באופן מספק בעולם דובר האנגלית ובכוונתנו לשנות זאת. השדה הפרוידיאני מעוניין לקדם את עצמו במרץ בעולם דובר האנגלית- בבריטניה, בארה"ב, באוסטרליה - ובמדינות אחרות בהן האנגלית משמשת להעברת הוראתו של לאקאן ומחקרינו שלנו.

בחרתי ככותרת לסמינר זה בפסיכואורדינרית, שזו, אני מאמין, קטגוריה לאקאניאנית - קטגוריה קלינית לאקאניאנית - למרות שאינה קטגוריה של לאקאן. זו יצירה, אני מאמין, כתוצאה ישירה של מה שאנו מכנים 'הוראתו האחרונה של לאקאן', שהינה משוב מהתפתחותו בפרקטיקה לאורך שלושים שנות הסמינר שלו.

אני מתכוון לשוחח באופן לא פורמלי על המושג של פסיכואורדינרית כמשוב נוסף משנים רבות של שימוש בקטגוריה זו עם הקולגות שלי, שרבים מהם תרמו למתן צורה ברורה יותר למושג זה.

המקרה של מר וולטר טוויסט

קודם לכן, אני אתן את הבמה לאחת המשתתפות בסמינר זה. למען האמת, לפני מספר ימים, אלי ראגלאנד (Ellie Ragland) הביאה בפניי תיאור מקרה. אלי, אני יכול לומר, היא החברה האמריקאית הוותיקה ביותר שלי, האדם שתודות לו הגעתי לראשונה לארה"ב. תחילה היה הכנס באוטאוהו בשנת '85, ולאחר מכן באמרסט, אם אני זוכר נכון, והתחלתי את השדה הפרוידיאני באמריקה תחת חסותה של אלי. ובכן, נאמנות הינה תכונה נעלה, יחסי גומלין של נאמנות בין אלי לביני, ואני שמח שהיא הראתה לי את תיאור המקרה, שכן אין זה כל כך רגיל עבור אלי, שבדרך כלל מעדיפה עבודות תיאורטיות. אבל היה זה תיאור מקרה פשוט ומאוד ייחודי ולא רציתי לשמור אותו לעצמי בלבד ולכן בקשתי ממנה להציגו פה. עשרים דקות מתוך השעתיים ישמשו להצגת המקרה, אז בבקשה אלי, בואי לכאן ותחלקי עמנו את שכתבת בשבילי.

אלי ראגאלנד - תודה לך ז'אק אלאן . [...] השם של המקרה שלי הוא 'בין פסיכזזה לפסיכזזה אורדינרית': המקרה של מר וולטר טוויסט'.

בארה"ב, פסיכיאטרים בדרך כלל נוקטים בגישה לגבי פסיכזזה כמי שיש להם פסיכזזה או לא. לאחר טיפול בנזעי חשמל, תרופות, ואולי מעט שיחות, הפסיכזזה כביכול נעלמת (או לא). אני מעוניינת לקחת את המקרה של מר וולטר טוויסט, שהוא בעצם, סכיזופרן פרנואידי. הכרתי את המקרה שלו דרך אישתו שבה טיפלתי באמצעות אנליזה. ההשערה שלי בנוגע לאיש הזה, היא שבין התקופות של הפריצות, הרבה מהסימפטומים שלו דמו לכאלה של פסיכזזה אורדינרית.

העבודה נעשתה יחד עם הנקודות שפיתחו ע"י אנייס אפלאלו (Agnes Aflalo) בשיחת ארקאשון. אני אתחיל בנקודה ראשונה, העובדה שאצל פסיכזתי אורדינרי משהו צולע ברובד של שלוש הטבעות - RSI. למר טוויסט היו בעיות רבות בעניין זה. לאחר שהוא פוטר מעבודתו כיועץ השקעות, העיגון הסימבולי החל להתרופף. הוא נטה לעבר הגדרות-עצמי דמיוניות. הוא חשב שהוא אחד מעשרת הגאונים של המאה ה-20, ואם כך, כיצד הם פיטרו אותו? באותו הזמן, הוא שלח את אשתו לסופשבוע אצל חברים, על מנת שהוא יוכל לשתות ולצפות בפורנוגרפיה בשקט. אם נעקוב כאן אחרי אפלאלו, ניתן לומר שהיחס בין הגוף שלו והאגו שלו הפך למרוכז בפין שלו - באב הממשי שאסור לו לקפח - למר טוויסט הייתה זיקפה תמידית, פחות או יותר, באופן זה הוא סימן את זכריותו ואת הוויתו.

הקשיים שהיו לוולטר טוויסט בקשר החברתי, כמה שצויין ע"י אפלאלו כנקודה השנייה, טושטשו ע"י העובדה שוולטר היה אלוהוליסט, ושבשל כך, הוא חיפש ללא הרף מסיבות וכן ערך בביתו ארוחות ערב חגיגיות. אך כאשר היה לבד עם משפחתו הוא הפך נסער, שלא לומר זועם, ביחוד כאשר נשמע צלצל בטלפון או בדלת בזמן ארוחת ערב. יחסו של וולטר לאוכל היה פרימורדיאלי. אוכל ושתיה הרגיעו את החרדה הקבועה שלו- וכאן אעיר, כי התייחסות זו לרעב פרימורדיאלי - אין לה דבר עם הרעיון של כמה מהתאורטיקנים של יחסי אובייקט שפסיכזזה הינה בעיה שנגרמת ע"י שד אימהי רע.

בעיה נוספת שהייתה למר טוויסט עם הקשר החברתי הייתה המשאלה שלו לא להיות מופרע ע"י אף אחד מהעולם החיצוני מלבד קולגות מהעבודה או משפחתה של אשתו שאליה התייחס כאל שלו.

כאשר ילדים הגיעו לביתו של וולטר לשחק עם בנו הקטן הוא הפך כעוס. כאשר בנו קטע שיחה כלשהיא שהייתה לו עם אישתו הוא זעם - יחסו לקול של האישה היה פרימורדיאלי.

ניקח את הנקודה השלישית של אנייס אפלאלו בנוגע לנוכחות של האב הממשי בפסיכואנליזה אורדינרית, ניתן לומר שהאב הממשי היה מאד נוכח עבור וולטר ביחסיו עם הבוס שלו שפיטר אותו. הוא החל לתכנן דרכים להרוג אותו.

בעניין הנקודה הרביעית של אפלאלו, מר טוויסט היה תמיד בעמדה של להיות מכונן אל ועל ידי ה- *pousse-a-la-femme* - הדחיפה ל"התנשיות"¹. כתמיכה להבהרה זו של אפלאלו ניתן לראות את מערכת היחסים של וולטר עם הומוסקסואליות: בחיבתו לזיכרון של 'מעגל-אוננות' עם נערים מתבגרים ב-YMCA וכן את העובדה כי הוא עודד את אישתו לכך שיהיו לה חברים רבים ממין זכר, לא מאהבים. יתרה מכך מרבית חבריו אותם בחר מסביבת העבודה שלו היו הומוסקסואלים.

בהתייחס לנקודה החמישית של אפלאלו, לא ניתן במקרה שלו לדבר על היעדר של פריצה מכיוון שהיו לו מספר פריצות פסיכוטיות, אך ניתן לאשר את הנקודה השישית של אפלאלו באהבתו-העצמית הנרקסיסטית של טוויסט. לא רק שוולטר הוקסם עד מאד מלהראות לאישתו את מינו שלו, היו לו רק יחסים נרקסיסטיים עמוקים עם אחרים. כל חבריו היו אמורים להיות באותו מקצוע כמותו ובעלי אותם תחומי עניין אישיים, והוא לא היה מעוניין לדבר עם אף אחד מחוץ למעגל סגור זה. מר טוויסט היה נדיב במיוחד לחבריו, הוא עבד איתם שעות על גבי שעות בפרוייקטים מגוונים, אך זה רק טישטש את העובדה שבכך הוא נתן לעצמו את מה שנראה שנתן להם. כאשר אשתו התעלתה מעליו במיזם עסקי משל עצמה הוא כה כעס, עד שתבע בנחרצות שהיא תתחיל עבודה חדשה בעיר אחרת ובחברה שכלל לא תאמה את תחום ההתמחות שלה. זו הייתה העדפה נרקסיסטית, שנתנה לו אמנם תואר נעלה יותר אך למעשה ריק. ההצלחה של אישתו בנוסף לכך שלא העריצו אותו במקום עבודתו הקודם גרמו לו לעשות את הצעד הזה, וזאת למורת רוחה של אישתו.

הנקודה השביעית של אנייס אפלאלו לגבי פסיכואנליזה אורדינרית נוגעת למר טוויסט בכך שלא הייתה לו מטאפורה דלירנטית אחת אלא ריבוי של מטאפורות דלירנטיות. הוא לעיתים ראה עצמו כישו או כיורש של הכשרון האמנותי של רמברנדט או ואן גוך. למרות שהמטאפורות היו ברובן דלזיונוליות, הוא השתמש בחלק מהן לטובה. הוא החליט, לדוגמא, שעליו להקים עסק בבריסל, והוא כמעט נסע לשם ללא שום גיבוי פיננסי. אשתו שכנעה אותו שעליו למצוא בנק שייתן לו גיבוי פיננסי והוא הצליח בכך.

אם ניקח את הנקודה התשיעית² של אפלאלו, נוכל לומר שמערכת היחסים של טוויסט עם הדחיפה לאישה³ הייתה טוטאלית. הוא ראה עצמו אחד עם אשתו. ברגע מסוים, בו אשתו של קולגה ניסתה

---

¹הערת המתרגמת: Push to feminization

²הערת העורכת: גם במקור הנקודה השמינית חסרה, ייתכן ומשום שכרוכה בנקודה השביעית.

³הערת המתרגמת: *pousse à la femme*

להביא למחלוקת בינו לבין אשתו, הוא חזר לדירתו ונעץ סכין קצבים בקיר. בפעם אחרת, כאשר בנו הצעיר דפק על הדלת של חדר השינה שלו ושל אשתו בשעת ערב מפני שרצה לשאול שאלה בנוגע לשיעורי הבית ובכך הפריע לשיחה שהתנהלה בין וולטר לאשתו, הוא חנק את הילד בעודו מרחיק אותו מחדר השינה.

אסכם, כי נראה שמרבית מתוך תשע הנקודות שהובאו ע"י אנייס אפלאלו חלות עבור מר טוויסט, כאשר הוא לא היה במצב של פריצה פסיכוטית. מר טוויסט נחוה ע"י העולם כאדם נורמלי, שובה לב, נדיב, מרתק ומלומד. כאשר היו לו פריצות פסיכוטיות אף אחד מחבריו לא היה מקבל תיוג זה. אפילו ראש המחלקה הפסיכיאטרית בה שהה מר טוויסט במשך שנה עם אבטחה גבוהה עקב האלימות שלו, אפילו הוא שב ושאל אותו אם לא ייתכן כי מישהו שם במכוון תרופות במשקה שלו.

ז'אק אלן מילר בשיחת ארקאשון הצביע על התכונה של השיח הלא מעוגן של הפסיכוטי האורדינרי, שיח אשר אינו קושר את האדם לשום אובייקט a. אני אומרת שבמקרה של וולטר טוויסט, הוא לקח שני אובייקטים כסימפטום של הדחייה שלו את שם האב. שני אובייקטים אלו היו מסמנים מהם הוא חי. היו אלה חיי העבודה שלו והאחדיות (oneness) שלו עם אשתו.

מר טוויסט יהווה עבור מרבית הקלינאים האמריקאים דוגמא לפסיכוזה שנרפאה. הוא אינו נוטל כרגע תרופות מלבד אלו המטפלות בכאבי הבטן הממושכים שלו. הוא בטוח ומוערך בתחום המקצועי שלו. ניתן אף לתהות אם מעמד זה אינו נותן לו את המסמן החסר עבורו.

לסיום, ניתן לשמוע את ההדהוד של דברי מילר בנוגע להסתעפות הרציפה של הפסיכוטי האורדינרי לתוך האחר עם שתיקה מסוימת בבסיסה.

תומאס סוולוס (Svolos): - תודה לך אלי. אני אעיר רק הערה אחת. עבודה זו מתאימה באופן מושלם לדיון שניהלנו קודם לכן לגבי מהי השימושיות של המושג פסיכוזה אורדינרית במקרים בהם הייתה עדות לפסיכוזה אקסטרואורדינרית שהסתיימה או התייצבה? חלק מצדדים בעמדה כי אולי פסיכוזה אורדינרית איננה כוללת רגעים של פריצה אקוטית, אך ישנן גם דעות, כמו במקרים כגון אלה, שאין ספק כי מדובר בפסיכוזה, אך האם היא אורדינרית?

אלי ראגלנד: - לא, זו פסיכוזה אקסטרואורדינרית, אבל אני טוענת שבין הפריצות היו סימפטומים של פסיכוזה אורדינרית, אך אכן מדובר במקרה של פסיכוזה אקסטרואורדינרית של אדם שהיה מאושפז פעמים רבות.

תומאס סוולוס: - אם כך השאלה שלי תהיה כיצד את ממשיגה את מה שהוביל לריבוי האפיזודות בהן הוא הפך לפסיכוטי אקוטי וכיצד הוא יצא מהן?

אלי ראגלאנד: - בכל אחת מהאפיזודות בהן הוא הפך פסיכוטי הוא נתקל בערעור מסוים בסדר הסימלי אותו הוא לא יכול לשאת, כגון אובדן העבודה וההמלטות לבריסל ללא עבודה. כך, בכל פעם שקרה דבר מה, לרוב סביב שם האב. הוא רצה להרוג את הבוס שלו שפיטר אותו והיו לו תכניות מגובשות לעשות זאת.

בכל פעם שהייתה לו פריצה, תמיד זה היה קשור בעבודה, ערעור של הסדר הסמלי שהגיע מהעבודה. אשתו מספרת, שבמפגש מקרי עם אחד מהקולגות שלו במהלך חופשת הקיץ הוא אמר לו "אתה נטפלת אלי בעבודה, אתה שלחת אותי לבית-חולים". לאותו עמית לא היה מושג על מה הוא מדבר והוא ענה לו תשובה מעט אירונית אשר דחפה את וולטר לפריצה. הפריצה החמורה הראשונה, בה הוא אושפז למשך שנה, התרחשה כאשר הוא עזב את מולדתו ועבר לחיות ולעבוד בארה"ב. הוא עזב אם פסיכוטית ואח פסיכוטי, למעשה קשר קטן של פסיכזה, מאחוריו. הוא לא הצליח לשאת את האתגר שבמעבר והוא התמוטט.

תומאס סוולוס: - זה מדגים את השימושיות של המושגים שלקוחים מתוך "השאלה המקדימה לכל טיפול אפשרי..." בנוגע למפגש עם אב-אחד. (Un-pere). היה דבר מה שתפס את המקום של מה שלא קיים. **אלי ראגלאנד:** - נכון.

האני סמיר (Hani Samir) - שאלה קלינית אשר נוגעת לתפקיד של האנליטיקאי במקרה הזה באופן מיוחד אך גם במקרים אחרים של פסיכזה באופן כללי. איזה מדדים יש לך להראות או להדגים את התפקיד של האנליטיקאי בהתפתחות של המקרה בין פריצה, או החמרה, לבין יציבות?

ז'אק אלאן מילר - אם אני מבין את המקרה, מהדברים של אלי, מר טוויסט לא היה באנליזה, אשתו הייתה. הוא ללא אנליטיקאי, ולכן לא נוכל להמציא לו אחד. לא נראה כי הוא מסוגל להרשות לעצמו לעבור אנליזה. אני מאמין כי זהו מקרה בו האנליטיקאי עצמו נדחה. לפעמים, יחד עם הדחיה של שם האב ישנה הדחיה של כל יכולת להיות באנליזה. ואחת הבעיות של המקרה הזה היא שכל מה שאנו יודעים מגיע מהעדויות של אשתו. כך שאשתו היא כמו המדד למציאות או לנורמליות, דבר שהוא כשלעצמו עומד בשאלה. אסור לנו לשכוח כי מדובר בסיפור שמסופר לנו מנקודת המבט של הרעייה. ואם אתם שומעים רעיונות שמדברות על הבעלים שלהן, זהו לא תמיד ידע אובייקטיבי לגמרי! ההיפך מכך גם הוא הנכון, אני מסכים.

זהו סיפור חד-צדדי של כיצד אישה רואה את חורבן-אישה⁴, האישה שהיה מקור כאבה. זהו סיפור-מעשה חד-צדדי של 'האישה הזו שהיה החורבן שלי'. זוהי העדות של אשתו וזהו הצל של סיפור המעשה.

אלי ראגלאנד- אני מאד מעריכה את ההערות האלו, הן לחלוטין במקום. אוסיף דבר אחד לגבי המקרה, שאני מוצאת מעניין ותואם את העבודה הקלאסית של לאקאן בנושא הפסיכוזזה וכן את שקראתי לאורך השנים, והוא שמר טוויסט תמיד חיפש אב דמיוני. לדוגמא, הוא לקח מישהו כאב בית לבית אותו ירש, האישה גר שם בחינם, הייתה לו עבודה משלו לאחר פרישתו, והיו לו אמצעים רבים דרך ילדיו שתמכו בו. מר טוויסט התעקש להעביר לו סכום כסף לאחר שמכר את הבית. הוא לקח את האישה הקטן הזה להיות לו אב דמיוני. אם כן, כל הזמן היה חיפוש אחרי אבות דמיוניים, אידיאליים, מצדו. אך מילר צודק כאשר הוא טוען כי מי שמחשיב עצמו ישו, או שהאמנות ניתנה לו מרמברנדט וואן גוך, אינו זקוק לאנליטיקאי!

ז'אק אלאן מילר- תודה לך אלי.

אמריקה מחולקת

אתם ודאי זוכרים שפרויד שאל את עצמו את השאלה המפורסמת: "מה רוצות נשים?" הוא שאל את עצמו שאלה זו כגבר ואולי גם כאישה. אין לנו את התשובה לשאלה זו למרות שלושים שנות ההוראה של לאקאן. ניסיונו, כך שזו אינה שאלה מפלה. יש לי שאלה נוספת שמטרידה אותי במשך שנים - 'מה רוצים אמריקאים?' יש לי תשובה! תשובה חלקית. הם רוצים את סלבו ז'יז'ק (Žižek). הם מעדיפים את לאקאן של סלבו ז'יז'ק מאשר את לאקאן של השדה הפרוידיאני, לעת עתה לפחות. השאלה היא אם הם רוצים רעיונות מאד ברורים, או שהם רוצים מרחב לוויכוח או למשא ומתן? וזהו המקרה עם מושגים של הפסיכואנליזה.

לדוגמא, אוטו קרנברג (Kernberg) אמר כי היה מוטרד מאד מהעובדה כי לא הצליח לתפוס את ההגדרה המדוייקת של המושגים הלאקאניאנים. הוא אמר כי זה השתנה כל הזמן. ואתם יכולים לדמיין את אוטו היקר- הוא קורא צרפתית - קורא את לאקאן, מחפש את שם-האב, מחפש את המסמן, הוא רוצה את ההגדרה, והוא אינו נתקל בה, הוא נתקל בריבוי של הגדרות, הוא נתקל בהגדרות סותרות, והוא תמיד אבוד בלאקאן.

זה מאד קשה למצוא היגיון במשמעויות המשתנות תדיר של המושגים של לאקאן. כך שאוטו - אולי בגלל שהוא נקרא אוטו - אני מתכוון שאולי מכיוון שהיה ממוצא גרמני - פרוסים כידוע לנו מעוניינים בהגדרות נוקשות למדי - אך זוהי גם חלק מהנשמה האמריקאית אם אפשר לומר זאת כך. אני תמיד זוכר את קרנברג אומר לי, כאשר נשאתי דברים בניו-יורק, בפעם היחידה בה נשאתי דברים ב-IPA בניו-יורק

---

⁴הערת המתרגמת: her homme-ravage

בשנת 85', הייתי הרבה יותר צעיר, כאשר סיימתי את דברי הוא פנה אלי בשאלה ואמר 'אבל אֶפְקֵטִים הם חמישים אחוז מהחיים הנפשיים', איך הוא הצליח למדוד חמישים אחוז מחיים נפשיים? אך זהו אוטו. הוא רצה הגדרות ברורות. וזה חלק ממה שאמריקה רוצה - ידע מובהק, שימושי, ועם מספרים.

מצד שני, אני חש שהאמריקאים רוצים לתת מרחב לרעיונות משלהם, לומר 'אתה חושב בדרך זו, אני חושב בדרך אחרת. לי עצמי יש את הרעיון הזה, או רעיון אחר' מבלי שום כבוד מופרז ליוקרה ולידע. זוהי דרך דמוקרטית לשים בשאלה את הידע של האחר. אני חש כי הנשמה האמריקאית, או הרוח של אמריקה, אם יורשה לי, קרועה בין תשוקה לדיוק קיצוני ומספרים מצד אחד, ומצד שני תשוקה להיות מסוגלים לומר איש איש את דעתו ולהיות נאמנים לה.

פסיכזה אורדינרית מוגדרת בדיעבד

פסיכזה אורדינרית נמצאת יותר בצד השני. לכן בחרתי בנושא זה לסמינר ש'נולד מחדש', מפני שלפסיכזה אורדינרית אין הגדרה נוקשה. כל אחד מוזמן להציע את תחושתו ואת הגדרתו לפסיכזה אורדינרית. עם פסיכזה אורדינרית לא המצאתי רעיון או מושג, המצאתי מילה, ביטוי, המצאתי מסמן ונתתי הגדרה בקווי מתאר, על מנת למשוך מגוון משמעויות, את מגוון צללי המשמעויות מסביב למסמן זה. אני מניח כי מסמן זה יכול לעורר הדים שונים בקרב קלינאים ואנשי מקצוע, ואני מעוניין לראות עד לאן ביטוי חמקמק זה ילך ויתרחב.

קיבלתי השראה ממה שלאקאן עשה עם הפאס. אתם יודעים כי הוא כינה את הסיום האמיתי של האנליזה 'הפאס' אך הוא נתן הגדרה בקווי מתאר, מפני שהוא לא היה מעוניין כי אנשים יחקו זאת. אם תוכל לומר כי ניתן לזהות סיום של אנליזה מפני שהסובייקט עושה כך או כך, או אומר זאת או זאת, כולם באופן מיידי יעשו זאת. כמו שאתם רואים באוניברסיטה, אם צריך תואר מסוים אזי צריך לומר דברים בדרך מסוימת, בסגנון מסוים. ובכן, אנשים מסגלים את עצמם. אם הם רוצים את התואר עליהם להתאים. והנה אתה חי בעולם של צללים, ב"עיר-רפאים" כמו בעבודתו של ז'אן לואי גו (Jean Louis Gault) מיום שני. אני מוכרח לומר, מפני שאנו במושב חסוי, האוניברסיטה היא עיר של רוחות רפאים בה אנשים מחקים את שהם אמורים להיות. לאקאן נתן לפאס הגדרה בקווים כלליים ופתח בכך מרחב למה שיופיע, למה שתהיה תרומתם של אנשים. רציתי לעשות דבר מה דומה עם המושג של פסיכזה אורדינרית ואני מניח כי זהו מגנט של משמעויות. רבים ניגשו והעידו כי הם התוודעו למקרה של פסיכזה אורדינרית. אם ננסה לתת לכך הגדרה זו תהיה הגדרה בדיעבד.

הקליניקה הבינארית והשלישי המוצא

אני יכול כעת לתת את הדעת מדוע בזמן זה חשתי את הנחיצות, הדחיפות, ואת השימושיות שבהמצאת צורת דיבור כגון זו על פסיכודה אורדינארית. אומר כי זה היה על מנת לחמוק מהצורה הבינארית הנוקשה של הקליניקה שלנו - נירוזה או פסיכודה.

N | P

ידוע לכם כי כל מסמן ביסודו מוגדר, בתיאוריה של רומן יאקובסון - שזו תאוריה ישנה כעת - במיקום שלו ביחס למסמן אחר או לחסר של מסמן. הרעיון של יאקובסון היווה הגדרה בינארית של מסמן. אני הבחנתי כי במשך שנים הייתה לנו קליניקה בינארית במהותה שהייתה נירוזה או פסיכודה. או/או מוחלט. ובכן, הייתה גם פרברסיה אך היא אינה בעלת אותו משקל, בעיקר מכיוון שפרברטים אמיתיים אינם מגיעים לאנליזה ומי שכן מגיע לאנליזה הם לרוב סובייקטים עם קווים פרברטיים. פרברסיה הינה מונח מוטל בספק שהושם כשנוי במחלוקת ע"י התנועה ההומוסקסואלית ואי לכך במגמה להינטש כקטגוריה.

אם כך, הקליניקה שלנו במהותה היא בעלת מאפיינים בינאריים. כתוצאה מכך במשך שנים ראינו קלינאים, אנליטיקאים, פסיכותרפיסטים, תוהים האם הפציינט נירוטי או פסיכוטי? כאשר הם הגיעו להדרכה, ראית אותם שנה אחר שנה, שבים לדבר על פציינט X, ולשאלתי האם הם הגיעו להחלטה בנוגע לשאלה האם הוא נירוטי או פסיכוטי, הם השיבו 'לא', עדין לא החלטתי'. וזה יכול להימשך כך שנים. ללא ספק אין זו דרך מספקת לשקול דברים.

זה היה בבירור קושי במקרים של היסטריה. כאשר בהיסטריה אין לך הטוב-דיו, מונח ויניקוטיאני שאני כה מחבב - במקרים בהם אין לך הזדהות נרקיסיסטית טובה דייה של האדם עצמו עם גופו שלו, מכיוון שבהיסטריה תמיד ישנם סימנים של העדרות מסוימת מהגוף, אי סדר מסוים עם הגוף, אפשר אף לתהות אם אי סדר זה אינו למעשה מגיע לנקודה בה אין זו היסטריה כי אם פסיכודה. וכך ראית אנשים מנסים שנים, להכריע באם פציינט הינו בצד זה או אחר. באם ישנם סובייקטים אשר מעידים על הריק אותו הם חווים בתוך עצמם, ניתן גם פה לתהות האם זהו ריק היסטרי? האם זהו סובייקט משוסע, שאין בכך דבר בנירוזה, או האם זהו ריק פסיכוטי, חור פסיכוטי? וכך שנה אחר שנה. אף על פי שלכאורה קיימת הבחנה מוחלטת בין נירוזה לפסיכודה על הבסיס של הדחיה של שם-האב, שהייתה באמת כמעין אני מאמין (Credo) לאקאניאני- האני מאמין הזה היה 'אני מטביל אותך נירוטי אם ישנו שם-האב, אני מטביל אותך פסיכוטי באם שם-האב נעדר' - ישנם מקרים שנראים כאילו הם בין השניים. גבול זה, שנה אחר שנה בהדרכה, בפרקטיקה, הפך עבה יותר ויותר.

N | P

התעבות שגדלה כמו זו שמקבלים סביב המותניים! היה דבר מה שלא הלך טוב מכיוון שאם זו נירוזזה אין זו פסיכזה ואם זו פסיכזה אין זו נירוזזה.

למעשה פסיכזה אורדינרית הייתה דרך להציג את השלישי המוצא - מוצא על ידי המבנה הבינארי, אך בו בזמן ליחסו לעמדה שנמצאת בצד ימין.

N | P

זו הייתה דרך לומר, לדוגמא, אם במשך שנים הייתה לך סיבה להטיל ספק בנירוזה של הסובייקט, יכולת להמר שהוא יותר בכיוון של פסיכטי אורדינרי. כאשר זו נירוזזה, עליך לדעת זאת. זו הייתה התרומה של הרעיון הזה, לומר שנירוזה היא איננה הטפט (wallpaper). נירוזזה הינה מבנה מאד מוגדר. אם אינך מזהה את המבנה המוגדר מאד אצל הפצינט, תוכל להמר, או עליך לנסות להמר, שזו פסיכזה מוסוות או מצועפת. אין זה וודאי שפסיכזה אורדינרית הינה קטגוריה אובייקטיבית. צריך לדון באם זו קטגוריה של הדבר כשלעצמו. האם ניתן לומר שפסיכזה אורדינרית קיימת באופן אובייקטיבי בקליניקה? זה לא בטוח. פסיכזה אורדינרית נוגעת בידע שלך, באפשרות שלך לדעת משהו על הפצינט. אתה אומר 'פסיכזה אורדינרית' כאשר אינך מזהה סימנים ניכרים של נירוזזה, אתה מנתב לומר שזוהי פסיכזה מוסווית, פסיכזה מצועפת. פסיכזה שקשה להכיר בה ככזו, אך אני מסיק אותה ממגוון רמזים מאד זעירים. זוהי יותר קטגוריה אפיסטמית מאשר קטגוריה אובייקטיבית, זה כרוך באופן שלנו לדעת זאת.

ההבניה של לאקאן את הפסיכזה ב'כתבים'

א. העולם הדמיוני המתנווד

למען האמת בטקסט הקלאסי שלו על פסיכזה שמופיע ב'כתבים' - 'שאלה מקדימה לכל טיפול אפשרי בפסיכזה', לאקאן מתחיל עם נירוזזה, הוא חושב על פסיכזה מהפרספקטיבה של נירוזזה, הוא גוזר את המבנה של הפסיכזה מזה של הנירוזזה, כגרסה של המבנה היסודי של הנירוזזה או של נורמליות.

הקשר בין נירוזזה לנורמליות הינו תסביך האדיפוס. אצל לאקאן, ויש שיאמרו שגם אצל פרויד, תסביך האדיפוס, שאותו לאקאן מתרגם כמטאפורה האבהית, הינו אבן יסוד של המציאות הרווחת ובולט בנירוזזה. תסביך האדיפוס הינו הקשר בין נורמליות לנירוזזה. ניתן לומר שנירוזזה הינה נורמליות. אדם כביכול נורמלי הוא נירוטי שאינו סובל מהנירוזזה שלו, או שאינו סובל ממנה מידי, או אדם שלא מרפא את הנירוזזה שלו באמצעות אנליזה, שריפא את הנירוזזה שלו דרך החיים. זה פחות מעניין, יותר מעניין לרפא את הנירוזזה באמצעות אנליזה, אבל אנשים אינם תמיד חושבים על כך והם ממשיכים בחיים. אני מרגיש כמו דר' נוק (Knock) במחזה הצרפתי הידוע מתחילת המאה, שהחליט כי כולם חולים מבלי לדעת זאת, וזאת על מנת שיהיו לו לקוחות רבים ופרקטיקה גדולה. למען האמת ללאקאן גם הייתה פרקטיקה גדולה! הסמינרים שלו היו דרך לשכנע אנשים שהם חולים! אני מפציר בך, מארי הן ברוס, אל תפרסמי את ההרצאה הזו!

מהו הבסיס המשותף לפסיכזה ונירוזזה מנקודת המבט של לאקאן? מה היא ההתחלה של החיים הנפשיים? ההתחלה של החיים הנפשיים אצל לאקאן הקלאסי היא מה שהוא קורא לו הדמיוני. כל אחד כביכול מתחיל עם הדמיוני. זהו לאקאן הקלאסי. ניתן לפקפק בכך מכיוון שזה משהה את היקרות השפה. למען האמת החל מראשיתו הסובייקט שקוע בשפה, אבל אצל לאקאן הקלאסי, בטקסט הקלאסי שלו על פסיכזה, כמו כמעט בכל הטקסטים שנמצאים ב'כתבים', מלבד האחרונים, הוא מבנה את המימד היסודי של הסובייקט כמשתייך למשלב הדמיוני. זו כביכול ההתחלה המשותפת של הסובייקט - יהיה הוא נירוטי בעתיד, נורמלי בעתיד, פרברטי בעתיד, פסיכטי בעתיד -- חי בתוך, נוכל לומר, שלב המראה.

שלב המראה הינו המבנה הראשון של העולם הראשוני של הסובייקט, הווה אומר שזהו עולם מאד רעוע. עולם אשר מובנה על ידי שלב המראה הינו עולם של מעבריות (transitivism). מעבריות משמעה, שאינך יודע באם אתה עשית או האחר הוא שעשה. מעבריות היא, כאשר ילד מכה ילד אחר ואומר "הוא הכה אותי". ישנו בלבול - האם זה הוא, או האם זה אני? זוהי דוגמא טובה על מנת להבין שזהו עולם של חולות נודדים, עולם בלתי יציב, עולם ללא קביעות, עולם מלא צללים. בסמינר הראשון של לאקאן זוהי

הדרך בה הוא מתאר את העולם הראשוני או, עדיף, מבנה אותו- אני אומר מבנה, מפני שיש לעשות הפשטה של השפה שמכבר נוכחת. משם הוא מבנה את הפסיכזה. עבורו זהו גם העולם של האם, זהו לכאורה עולם שהכוח המניע שלו הוא האיווי של האם, האיווי הלא-מסודר של האם כלפי הילד-סובייקט. באופן מסוים, זו דרך שקולה לומר ששגוען הוא העולם הראשוני. זה עולם של שגוען.

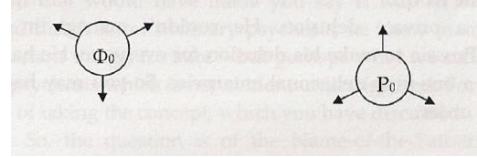
||. הסדר הסימבולי

ברגע השני של ההבניה הזו בא הסדר הסימבולי. צריך להדגיש את המילה 'סדר'.

אפשר לומר 'הסדר הדמיוני', 'הסדר הממשי', אך לא, למעשה זה אומר שסדר בא לעולם דמיוני זה עם הסימבולי. לאקאן הציג את המבנה הסימבולי - שפה, המטאפורה האבהית - ככח שכופה סדר, כופה היררכיה, כופה מבנה, כופה קונסיסטנטיות, כח אשר מייצב את העולם הדמיוני המתנוודד. הוא מעבה את הכח הזה, הכח המסדיר הזה של הסימבולי עם שם-האב (the Name of the Father) אני משתמש באות גדולה כדי לייצג את המילה הצרפתית Père - שזהו אלמנט נוסף, זהו פלוס (+), עם התוצאה של המינוס (-), פחות התענגות. ההתענגות הדמיונית שחודרת לעולם הדמיוני מורחקת, מוחסרת. נתקלים בכך בכל טקסט של לאקאן, ברעיון שבד בבד עם הסימבולי ישנו ריקון של ההתענגות. לאקאן מביע זאת בדרכים שונות, אנו יכולים לדבר על הפחתה, על חיסור, זה תמיד אותו רעיון. כאשר מציגים את האלמנט המארגן של שם-האב, ישנה החסרה ברמת הליבידו, ההתענגות, הדחף. אם נדון במושגים של הפאלוס, אזי, כאן ישנו הפאלוס הדמיוני השלם, (Φ) , וכאן ישנו המינוס פי $(-\Phi)$ שמשמעו סירוס, וזו המילה הפרוידיאנית לחיסור ההתענגות.

+NP	Φ
- J	$(-\Phi)$

החל משם, כמו שאתם יודעים, לאקאן הבנה את הפסיכזה כהעדר שם-האב, P_0 , וכהעדר של הפאלוס המסורס שאותו כתב כ- Φ_0 . וישנם שני חורים בהתאמה בסכמה I, יש לכתוב זאת כך, עם שלושה חצים - ברמה של ההתענגות, שהיא למעשה 'יותר מידי'.

ההתענגות הדמיונית שהיא 'יותר מידי' ממשיכה להתקיים, ושם-האב אינו פועל. משמע שמינוס פי (ϕ) אינו פועל, למעשה זהו מינוס פי (ϕ) אפס.

אינני מתכוון להסביר שוב הבניה זו של הפסיכודה אצל לאקאן. מה שהוא מציג, בה בעת כשהוא קורא את המקרה של שרבר, הינו הרעיון של המטאפורה הדלזיונלית. אצל שרבר אין את המטאפורה האבהית הרגילה. ברגע אחד מתגלה שהוא אינו בקרבה למסמן של שם-האב, רגע אשר מעורר את הפסיכודה האקסטראורדינרית. לאחר הרגע הראשון של ההתפרקות הטוטאלית של עולמו - עולם שהיה מיוצב לפני כן, מפני שהוא הצליח להגיע לעמדה משפטית בכירה מאד, כך שהייתה לעולמו דרך לארגן את עצמו לפני כן. אך כאשר הוא נתבקש לענות מנקודת המבט של שם-האב הוא לא הצליח והדבר עורר את הפסיכודה האקסטראורדינרית - אזי ניתן היה לראות עולם שהיה בארגון מסדיר את עצמו מחדש. שרבר בהדרגה הצליח לסדר לעצמו עולם מלא חיים. לאקאן אומר שנכון הדבר שאין לו מטאפורה אבהית אך יש לו מטאפורה דלזיונלית.

למען האמת דלזיה הינה סימבולית. הדלזיה הינה סיפור מעשייה סימבולי. דלזיה יכולה לארגן את העולם. תשאלו את עצמכם אם מה שמארגן את עולמנו הוא לא בחלקו הגדול דלזיה. אם ראשית אנו מפנים זאת לידע המדעי, הסיפורים אודות אל כל יכול, אימו, אביו וכו', מנקודת המבט המדעית אנו מובלים לומר שזו דלזיה. אני לא הייתי אומר כך, לא הייתי מעז, אך אנשים במאה ה-18 העזו לומר זאת ואכן בחלקה זו דלזיה.

השדה הפרוידיאני הוא דלזיה, אין לו נוכחות ברורה. זה דבר מה עבור כמה אלפי אנשים בעולם שמדברים על השדה הפרוידיאני אך אין לו נוכחות ברורה, אני חייב לומר. כאשר קוראים על מוחמד - חס וחלילה שאומר דבר מה נגד מוחמד - הוא הלך לבד, היה לו מסר אלוהי כלשהו, הוא כתב אותו והשיח הזה אירגן מיליון בני אדם בעולם. זו הייתה דלזיה אלוהית. למעשה, אין זו לגמרי היפותזה מרחיקת לכת, שדלזיה יכולה לסדר את העולם.

לשרבר הייתה דלזיה פרטית. בפרוסיה של שלהי המאה ה-18 הוא לא הצליח להפוך את הדלזיה שלו שתהא עבור כל אחד. היה עליו להפריט. הוא בנה מיזם דלזיונאלי של אדם אחד. אם כך ניתן שיהיה סדר סמלי דלזיונאלי.

משם פרטי לפרדיקט

הייתי אומר כי בהוראה האחרונה, לאקאן מאוד קרוב לומר שכל המשלב הסמלי הוא דלוזיה, כולל ההבניה שלו עצמו של המשלב הסמלי. למעשה, החיים אינם "עושים שכל" (make sense). הרעיון של "לעשות שכל" לדברים הוא כבר דלזיונאלי. וזוהי עמדה עקרונית למדי של לאקאן. בפרקטיקה, כשאתה מבין מה המטופל אומר, אתה שבוי על-ידי הדלוזיה שלו, על-ידי הדרך שהוא "עושה שכל". עבודתך כקלינאי אינה להבין מה שהוא אומר. העבודה אינה להשתתף בדלוזיה שלו. עבודתך כקלינאי היא להבין את הדרך הפרטיקולרית, את הדרך הייחודית שהוא "עושה שכל" לדברים, כיצד הוא תמיד "עושה את אותו שכל" לדברים, כיצד הוא "עושה שכל" לחזרה שבחיינו.

זה מציג מעמד משתנה לשם-האב. אנו משתמשים בשם האב כשם פרטי (proper) בטקסטים הקלאסיים של לאקאן. כשאנו שואלים, 'האם לסובייקט יש את שם-האב, או האם ישנה דחייה של שם-האב?', לוגית אנו משתמשים בשם-האב כשם פרטי. השם הפרטי של מרכיב מיוחד אחד שנקרא שם-האב. אם אנו ממשיכים עם הרעיון של משלב סימבולי דלזיונאלי, נוכל לומר כי שם-האב אינו שם פרטי, אלא פרדיקט כפי שהוא מוגדר בלוגיקה הסימבולית – $NP(x)$. מרכיב כזה משמש כשם-האב עבור הסובייקט. מרכיב זה הוא העיקרון שמארגן את עולמו. זהו אינו שם-האב, אלא יש לו את האיכות, את הערך, של שם-האב. וזה שימושי ביותר כדי לחשוב על העובדה ששרבר קיים חיים נורמליים לכאורה במשך חמישים ואחת שנה. הפסיכוזה שלו פרצה רק כאשר היה בן 51, במה שנהוג היה לכנות ברפואה גיל המעבר בחיים הגבריים. רעיון זה עוזר לנו להבין כיצד עולמו יכול היה לתפקד. מה היה קורה אם הייתם מקבלים את שרבר לאנליזה לפני פריצת הפסיכוזה שלו? לא הייתה פסיכואנליזה באותו זמן, אך בואו נדמיין שהוא היה מטופל על-ידי פרויד – אולי, לפני שהוא היה בן 51, הייתם יכולים כבר לצפות במוזרויות מסוימות במבנה עולמו, שהיו גורמות לכם לומר שזו הייתה פסיכוזה אורדינרית – פרויד לא הכיר את הפסיכוזה האורדינרית, הוא ידע דברים רבים אחרים חשובים הרבה יותר, זה בטוח – אבל אולי מה שאנו קוראים לו פסיכוזה אורדינרית הוא פסיכוזה שאינה נראית בבירור עד לפריצתה. לדוגמה, זו דרך אחת לקחת את המושג, שבה דנתם.

אם כן, השאלה היא של שם-האב כפרדיקט. זה אומר שזהו ממלא מקום תחליפי. שם-האב מחליף את עצמו בעבור האיווי של האם, מטיל את הסדר שלו על האיווי של האם, ומה שאנו קוראים לו הפרדיקט של שם-האב הנו מרכיב שהוא סוג של תותב שם-האב, תותב-מפצה של שם-האב (Compensatory Make-believe: CMB). אנו הולכים לעשות-להאמין שאנו עושים סוג של מחקר גבוה-מדעית! ואנו עומדים לומר שאנחנו הולכים לאתר את כל הצורות האפשריות של תותב-מפצה בפסיכוזה, ולהכין רשימה מלאה שלהם. למעשה, זה קשה יותר מכך. זה קשה יותר מאשר בדיחה מסוג זה.

הפרעה בחיבור האינטימי ביותר של תחושת החיים של הסובייקט

על מה אנו מנסים להצביע בדברנו על פסיכوزה אורדינרית? אפשר לומר, כשהפסיכוזה אינה ברורה מאליה, כשזה לא נראה כמו נזירוז, אין לזה את החתימה של הנזירוז, אין לזה את היציבות והקביעות והחזרתיות של הנזירוז. נזירוז היא משהו יציב, היא מערך יציב. כאשר אינך מרגיש – זהו גם עניין של הרגשה עבור הקלינאי – אתה אינך מרגיש שיש לך את המרכיבים החותכים, המוגדרים היטב, של הנזירוז, החזרה הרגילה הקבועה של אותו הדבר, ואין לך את התופעות האקסטראורדינריות הברורות של הפסיכוזה, אז אתם תבקשו לומר שזוהי פסיכוזה, אך זוהי אינה פסיכוזה ברורה מאליה, זוהי פסיכוזת חבויה.

עליכם לחפש רמזים זעירים ביותר. זוהי קליניקה עדינה ביותר. לעיתים קרובות מאוד, זוהי שאלה של עצימות. זוהי שאלה של יותר או פחות. זה מכוון אתכם למה שלאקאן קרא – אומר זאת קודם בצרפתית ולאחר מכן בתרגומו המצוין של ברוס פינק (Fink) - *un désordre provoqué au joint le plus intime du sentiment de la vie chez le sujet* שלי, ובשיחה עם הקולוגות שלי [מעמוד 558 ב"Écrits" הצרפתי] – זה בעמוד 466 בתרגום של ברוס פינק – 'הפרעה' ('a disturbance') – וזהו תרגום טוב מאוד ל- *désordre*, הוא לא כתב 'ליקוי', שהיה יכול להיות מושג של ה-DSM, הוא כתב 'הפרעה' – 'הפרעה שמתרחשת בחיבור האינטימי ביותר של תחושת החיים של הסובייקט'. וזה מה שאנו מחפשים אחריו בפסיכוזת אורדינרית – ההפרעה הזו בחיבור האינטימי ביותר של תחושת החיים של הסובייקט. 'תחושת החיים' מהווה תרגום ל- *sentiment de la vie*, וזהו מונח מאוד סינקרטי, 'sentiment de la vie', איך אתה חיי את החיים שלך. קשה מאוד לעשות אנליזה למונח הזה. פסיכיאטרים ניסו להתוות את תחושת החיים הזו. הם דיברו על סינסתזיה, ההרגשה הכללית של הסובייקט, ה"היות בעולם" הכללי.

ההפרעה היא בדרך בה אתה מרגיש את העולם השובב, בדרך בה אתה מרגיש את גופך, ובדרך שבה אתה מתייחס לרעיונותיך שלך. אבל איזה סוג של הפרעה, כיוון שנוירוטים חשים גם הם הפרעה עמוקה? סובייקטית היסטורית חשה הפרעה בקשר שלה לגופה, סובייקט אובססיבי חש הפרעה בקשר שלו לרעיונותיו, אז מהי ה'הפרעה שמתרחשת בחיבור האינטימי ביותר של תחושת החיים של הסובייקט' הזו? קשה מאוד לבטא זאת.

חיצוניות משולשת

1. חיצוניות חברתית

אנסה לארגן את ההפרעה הזו בתחושת החיים בהתאמה עם חיצוניות משולשת – חיצוניות חברתית, חיצוניות גופנית וחיצוניות סובייקטיבית. הרמזים יוכלו להיות מסווגים בשלושת המשלבים הללו.

בנוגע לחיצוניות החברתית, בנוגע ליחסים עם המציאות החברתית בפסיכזה האורדינרית, השאלה היא, מהי ההזדהות של הסובייקט עם פונקציה חברתית, עם מקצוע, עם 'מקומו תחת השמש', כפי שאתם אומרים באנגלית? הרמז הברור ביותר הוא כאשר יש לך יחס שלילי של הסובייקט להזדהות חברתית, כאשר אתה חייב להודות שהסובייקט אינו מסוגל לכבוש מקום תחת השמש, אינו יכול לקחת על עצמו פונקציה חברתית, כשאתה מבחין בחוסר אונים מסתורי, ברפיון ידיים ביחס לפונקציה זו, כשהוא אינו משתלב – לא בדרך המרדנית של ההיסטרי, או בדרך האוטונומית של האובססיבי, אך יש איזשהו פער, שבאופן מסתורי מייצר מחיצה בלתי נראית – כשאתה מבחין במה שאני קורא לו *débranchement*, 'ניתוק', אתה לפעמים רואה את הסובייקט הולך מניתוק חברתי לניתוק חברתי – מתנתק מעולם העסקים, מתנתק מהמשפחה, וכו' – טיול שנעשה לעיתים קרובות על-ידי סכיזופרנים.

לדוגמה, אמרתי סכיזופרניה. זו בהחלט יכולה להיות המציאות של הסובייקט, אשר תופיע כפסיכזה אורדינרית כיוון שאינה ברורה מאליה. אולם פסיכזה אורדינרית היא מנקודת המבט שלכם. ברגע שאמרתם שזוהי פסיכזה אורדינרית, נסו לסווג אותה בדרך פסיכיאטרית קלאסית. עליכם לא לעצור באמירה שזוהי פסיכזה אורדינרית, אתם חייבים ללכת מעבר לכך, ולחפש מה זה בקליניקה הפסיכואנליטית והפסיכיאטרית הקלאסית. אם אינכם עושים זאת – זוהי הסכנה במושג של פסיכזה אורדינרית – זה מה שאנו קוראים לו בצרפתית 'asile de l'ignorance', זהו מקלט לבורות. אם זוהי פסיכזה אורדינרית, איזה סוג של פסיכזה זו? ואנו רואים זאת לדוגמה בקולוקוויום האחרון של הסקציות הקליניות הצרפתיות [השיחה של מעגל ה-UFORCA על *Situations subjectives de déprise sociale*, ב-*Maison de la Mutualité* ב-28-29 ביוני], כאשר, במקרה של פסיכזה אורדינרית, קולגה אחד, פסיכואנליטיקאי ופסיכיאטר, אמר, 'זוהי פראנויה סנסיטיבית במובן של קרצ'מר (Kretschmer)'. זו הייתה פסיכזה אורדינרית כי היא לא הייתה ברורה-מאליה, אך מרגע שאמרתם שזוהי פסיכזה אורדינרית, זה אומר שזו פסיכזה, ואם זו פסיכזה, היא עשויה להיות נתונה למושגים המארגנים הקלאסיים. ואני הרגשתי שקולגה זה צדק, במקרה הזה זו הייתה פראנויה סנסיטיבית במובן של קרצ'מר. חובה על הפסיכזה האורדינרית שלא להיות היתר להתעלם מהקליניקה. זוהי הזמנה ללכת מעבר למונח הזה.

אז זו הייתה הזדהות חברתית שלילית, אבל אתם חייבים להיות דרוכים להזדהות חברתית חיובית בפסיכוזה האורדינרית. אני מתכוון, כאשר הם משקיעים יותר מדי בעבודתם, בעמדה החברתית שלהם, כאשר יש להם הזדהות חזקה מדי איתה. אתם תראו, ואנחנו רואים לעיתים קרובות, עם פסיכוסטים אורדינריים, שלמשל אובדן של עבודה גורם לפריצה של פסיכוזה, כיוון שהעבודה אומרת הרבה יותר מעבודה או מדרך חיים. להחזיק בעבודה היה שם-האב. לאקאן אומר שבזמנים הנוכחיים שם-האב הוא העובדה של להיות משוים, של להיות ממונה לפונקציה, être nommé-à. העובדה של היות מועלה לעמדה חברתית היא שם-האב כיום. אנו רואים כי, למעשה, להיות חלק מארגון, מנהלה, מועדון, עשוי להיות הכלל היחיד בעולמו של פסיכוסטי אורדינרי. לדוגמה, להחזקת עבודה יש ערך סמלי קיצוני בימים הנוכחיים, ואנשים מוכנים לקחת על עצמם עבודות עם תשלום גרוע רק כדי להשיג את הערך הסמלי של להיות בעבודה, וממשלות הן נבונות מספיק להבין זאת באופן ברור, והן מציעות להם עבודות עם תשלום גרוע. הממשלה הצרפתית רוצה בדיוק להרחיב את הטובה הזו לפסיכולוגים ולפסיכותרפיסטים. זהו מה שאנו מדברים עליו. הם רוצים ליצור מקצוע חדש של פסיכותרפיסט שישלמו עליו פחות טוב מאשר לפיזיותרפיה.

אז זוהי חיצוניות חברתית והזדהות חברתית חיובית ושלילית.

2. חיצוניות גופנית

הרמז השני נוגע לאחר הגופני, הגוף כאחר עבור הסובייקט, כפי שמתחיל בעיקרון של 'אתה אינך גוף, יש לך גוף', כפי שלאקאן אומר. בהיסטוריה יש לך את החוויה של הזרות של הגוף, הגוף שיש לו דרכים משלו, ובגוף הגברי גם יש לך לפחות חלק אחד של הגוף שיש לו דרך משלו, הפין, כפי שידוע היטב, אך בפסיכוזה אורדינרית אתה חייב משהו נוסף, פער (décalage). ההפרעה האינטימית ביותר היא פער היכן שהגוף הוא בלתי-נעוץ, היכן שהסובייקט נזקק למספר תחבולות כדי לחזור ולנכס את גופו שלו, היכן שהסובייקט מובל להמציא קשר מלאכותי כלשהו כדי לחזור ולנכס את גופו, כדי לקשור את גופו לעצמו. אם לצקת זאת בטרמינולוגיה מכאנית, הוא זקוק למפרק מחבר על-מנת להיקשר עם גופו.

מה שמעורר שאלה הוא שכל האמצעים הללו שנראו לא-נורמאליים לפני שנים הם רגילים בימינו. פירסינגים משובצי-תכשיטים הם אופנתיים כיום. האופנה קיבלה השראה מהפסיכוזה האורדינרית, זה ברור. כתובות קעקע גם-כן. אולם שימוש מסוים בכתובות קעקע הוא קריטריון לפסיכוזה אורדינרית, כאשר אתם מרגישים שעבור הסובייקט, זוהי דרך לקשור את עצמו עם גופו, הוא זקוק למרכיב משלים בתור שם-האב. כתובת קעקע יכולה להיות שם-אב בנוגע ליחסים עם הגוף. כיצד זה משווה להיסטוריה? ובכן, אינך יכול לדבר על כך במונחים אחרים מאשר אלו של טונאליות – אין לזה את אותו הטון – ובמונחים של חריגה – זה חורג מעבר לאפשרויות של היסטוריה. היסטוריה מוגבלת על-ידי גבולות

הנוירוזה, היא מוגבלת על-ידי המינוס פי. על אף המרד ואי-הסדר, היסטריה תמיד מוגבלת, בעוד שאתה חש את האין-סופיות בפער שנוכח ביחסים של הפסיכוטי האורדינרי עם גופו.

3. חיצוניות סובייקטיבית

ובכן, אני לא אדון בחיי המין. לאחר מציאות חברתית – האחר החברתי – והאחר הגופני, אני אדבר על האחר הסובייקטיבי. לעיתים קרובות, זוהי חוויה אצל הפסיכוטי האורדינרי של חלל, של ריקות ושל ערפול. אתם עשויים לפגוש זאת במקרים שונים של נוירוזה, אך בפסיכוזה אורדינרית אתם מחפשים אחר רמז לאיכות בלתי ניתנת לדיאלקטיקה של חלל או של ערפול. יש היקבעות מיוחדת של מרכיב זה. רציתי לפתח את היחסים לרעיונות, אך אשאיר זאת לפעם אחרת.

אתם יכולים גם לחפש את ההיקבעות של ההזדהות עם אובייקט a כפסולת. ההזדהות שאינה סמלית אלא ממשית, כיוון שהיא ללא מטאפורה. הסובייקט עשוי להפוך את עצמו לדבר דחוי, מזניח את עצמו עד לנקודה הקיצונית ביותר. אני אומר שזו הזדהות ממשית, כי הסובייקט הולך לכיוון של מימוש הנטל בגוף ראשון. בסופו של דבר, הוא עשוי להגן על עצמו מפני זה עם מאניריזם קיצוני. אז יכולות להיות לכם שתי קיצוניויות. אני אתייחס כאן למאמר של גגן [Gueguen] על ז'נה. אתם זוכרים שפייר-ג'יל גגן דיבר [בשלישי בבוקר] על ההזדהות הבלתי ניתנת לדיאלקטיקה לפסולת של ז'נה (Genet). ברצוני להציג כאן גם הפנייה לדברים של ז'אן לואי גו (Gualt) [בשני] בנוגע לפרטנר של סובייקט זה. הוא אמר כי הפרטנר האמיתי של חייו של הסובייקט לא היה למעשה אדם, אלא השפה עצמה, ואתם יכולים לראות בסובייקט הד מיוחד של עולמם של האחרים. גם בנוירוזה יש לכם את זה, אך במקרה של גו, יש לכם משהו כמו אות קלון, המיוצר על-ידי כל טענה של אחרים אלו, כך שלמעשה זהו משהו כמו יחסים בסיסיים לשפה ולא לאדם.

יכולתי כבר להתייחס אולי למקרה שאתם עומדים לשמוע [בשישי אחר-הצהריים] מפי ג'וליה ריצ'רדס (Julia Richards), שנקרא 'דיאלקט קפיטליסטי במקרה של פסיכוזה אורדינרית'. זהו מקרה שבו הסובייקט מציג את עצמו תכף ומיד עם תביעתו 'להשיג בחזרה את העשרה אחוזים שאני עדיין חסר כדי להיות שוב שפוי'. כבר באופן זה של הצגת עצמו, אתם יכולים לראות, ראשית כל, שיש לו ההרגשה שהוא אינו שפוי, הוא אומר זאת לעצמו, ושנית הוא אומר זאת עם דיוק קרנברגיני – קרנברג יודע שאפקטים הם חמישים אחוז, והסובייקט הזה יודע שהוא זקוק לעשרה אחוז! למעשה, אני מניח שהוא אמריקאי! הוא מספק דיוק עם מספרים. כבר במשפט הראשון המסוים הזה, שאיתו הוא מציג את עצמו, אתם יכולים לראות את מחשבת השווא הזו. עשרת האחוזים של מחשבת שווא. 'חסרים לי עשרה אחוזים'. יש משהו שחסר, והוא נותן לו מספר. 'חסרים לי עשרה אחוזים של סירוס'. [צחוק]. ובכן, זה לא מצחיק, אבל בכנסים קליניים אנשים צוחקים הרבה בשל דברים שאינם מצחיקים. או שהוא אומר גם,

'מדוע שיהיה אל בנבולנטי? אני בר מזל, ולכן תכריכי האבדון שמעליי והפראנויה, איני צריך להתלונן', וכן הלאה. 'תכריכי האבדון שמעליי', מקושרים עם התייחסות לאלוהים, הם גם רמז קטן, וגורמים לנו להבין שהפרטנר שלו הוא האלוהים הזה. אמירה שחיוו של מישהו הם 'תחת תכריכים של אבדון' יכולה להיאמר על-ידי כל אחד – היא יכולה להיאמר על-ידי נירוטי רומנטי – אך מבחינה קלינית, זה נוטה לכיוון פסיכוזא. כאשר הוא אומר נוסף על כך, 'המרכז אינו מחזיק, דברים מתפרקים, זה מדעי', כל מבוכי המשפטים הללו נראים כאילו הם בעלי אותו מרכז חסר. וג'וליה ריצ'רדס אומרת גם כי 'נקודת ההזדהות המוצקה ביותר שלו, אף כי דמיונית, נבנית עם כל שבר של ההזדהות האבהית שברשותו'. וגם זה מאוד אופייני לפסיכוזא אורדינרית – הזדהויות שנבנות מחתיכות ופיסות, מפיצ'פקס, משברי אוניה ושאריותיה. שאלתי את תום לפני כן כיצד לתרגם bric-à-brac. לא הכרתי את "שברי אוניה ושאריותיה" (flotsam and jetsam). אני אוהב את זה. מר שברים וד"ר שאריות!⁵.

ההשלכות התיאורטיות של פסיכוזא אורדינרית

אני חש כי ההשלכות התיאורטיות של פסיכוזא אורדינרית הולכות בכיוונים מנוגדים. בכיוון אחד, זה מוביל אותנו לזיקוק של מושג הנירוזה. כפי שאמרתי, נירוזה היא מבנה מיוחד, היא אינה הטפט. אתם זקוקים לאיזשהו קריטריון כדי לומר 'זוהי נירוזה', אתם זקוקים ליחס ל-שם-האב – לא שם-אב (כלשהו) – אתם זקוקים לאיזושהי הוכחה של מינוס פי, איזושהי הוכחה של יחס לסירוס, לאימפוטנציה ולאי-אפשרות, אתם זקוקים, אם להשתמש במונחים הפרוידיאניים של הטופוגרפיה השנייה, להבחנה חד-משמעית בין אגו לאיד, או בין מסמנים לדחפים, אתם זקוקים לסופר אגו מותווה בבירור, ואם אין בידכם את זה וסימנים אחרים, ובכן, אין לכם נירוזה, יש לכם משהו אחר.

אז, בכיוון אחד, אנו מובלים לנסות לזקק את המושג של נירוזה, אך מצד שני, זוהי ההשלכה המנוגדת, אתם מובלים להכללה של פסיכוזא. ולאקאן עוקב אחר כיוון זה. הכללה זו של פסיכוזא, משמעותה היא שאין לך את שם-האב האמיתי. הוא אינו קיים. שם-האב הוא פרדיקט, הוא תמיד פרדיקט, הוא תמיד מרכיב אחד מיוחד בקרב אחרים, אשר עבור סובייקט מיוחד מתפקד כשם-אב. אז אם אתם אומרים זאת, אתם קוברים את ההבדל בין נירוזה לפסיכוזא.

זוהי פרספקטיבה שנמצאת בהתאמה עם 'כולם משוגעים', 'כל אחד הוא דלוזיונאלי בדרכו שלו', ולאקאן כתב זאת ב-1978 – אני הערתי את המשפט הזה בשיעורים האחרונים של הקורס שלי בשנה זו, 'כל אחד הוא משוגע, כלומר, דלוזיונאלי'. זו אינה נקודת המבט היחידה, אך רמה מסוימת של הקליניקה היא כזו. אינך יכול לתפקד כפסיכואנליטיקאי אם אינך מודע לכך, שמה שאתה יודע, העולם שלך, הוא

---

⁵ הערת המתרגם: Floatsam and jetsam הוא ביטוי באנגלית שמשמעותו שברי אוניה וחפצים שהושלכו ממנה במצב מצוקה במטרה להפחית ממשקלה.

דלזיונאלי – פנטזמאטי אנו אומרים, אך פנטזמאטי משמעו דלזיונאלי. להיות אנליטיקאי זה לדעת שהעולם שלך, הפנטזמה שלך, הדרך שלך להכניס היגיון, הם דלזיונאליים. זוהי הסיבה שאתה מנסה לזנוח את אלו, רק לתפוס את מחשבת השווא הפרטית של הפציינט שלך, הדרך שבה הוא מכניס היגיון. זו הסיבה שאני ממליץ על קריאת *בשבח השטות* (In Praise of Folly) של אראסמוס (Erasmus) (לה-מונד, שישי 20 ביוני), העבודה הקלאסית שבה, בדרכו שלו, הוא אומר בדיוק את זה – שכולם דלזיונאליים. אני אסיים את הדיבור הזה עם המשפט הזה – *להכניס היגיון זה דלזיונאלי לכשעצמו, כלומר, להכניס היגיון מרחיק אותנו מהממשי*. מה שאנו קוראים לו הממשי הוא משהו שלא ניתן לעשות אותו להגיוני. וזו הסיבה שאנו משתמשים בקטגוריה של הממשי. אז היזהרו מ"לעשות שכל".

אני מודע לכך ש"עשיתי שכל" במשך שעה וחצי כעת, אז היזהרו ממה שאני אומר!

שאלות

רוג'ר ליטן (Roger Litten) – ז'אק אלן, עקבתי בעניין רב אחר מה שאמרת, והיכן שסיימת עם אזהרה נגד "לעשות שכל", יש משהו שלא ממש "עושה שכל" עבורי. יש כמעט סתירה בין שני הצירים השונים שעקבת אחריהם, החל מהקליניקה הבינארית הראשונית - ההבחנה בין נזירוז/פסיכוז - וההתהוות, שמא נוכל לומר, של המושג פסיכוז אורדינרית, וההרחבה, או הטשטוש של ההבחנה ביניהם. ואז, מצד אחד, היה נראה שאתה דואג בקפידה למקם מחדש את המושג פסיכוז אורדינרית בחזרה בקליניקה הפסיכיאטרית והבינארית...

N | P ז'אק-אלן מילר – ובכן, עשיתי זאת כך – אמרתי נזירוז/פסיכוז עם התעבות הגבול... P

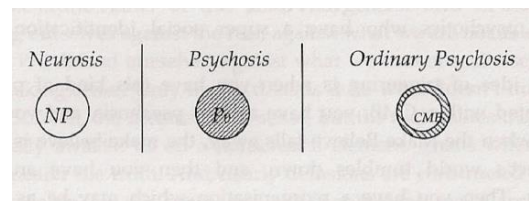
ואז עשיתי את זה...

N | P

...בחזרה לפסיכוז.

רוג'ר ליטן – אז, בדרך מסוימת, לא חשוב עד כמה גבול זה מתעבה, הוא תמיד חייב להיות ממוקם בחזרה בצד של הפסיכזה – סלח לי על טשטוש מה שאתה כבר הבהרת. אבל אז, הנטייה הפוכה כמעט מובילה לשינוי/תיקון של המושג נזיריזם כמבנה ספציפי מאוד. ואתה אומר שהנזיריזם איננה עוד הטפט, בצורה משעשעת הפסיכזה היא הטפט, ונזיריזם כמעט הופכת לשינוי ספציפי למדי של השימוש בשם-האב כנגד האפשרות של פסיכזה. יש לנו כמעט את חשיבות ההבחנה הבינארית, ואת הטשטוש הסימולטני של הבחנה זו. ואני תוהה האם יש משהו שאני לא עוקב אחריו שם.

ז'אק-אלן מילר - בנזיריזם יש לנו את שם-האב כאן, במקומו המתאים. לשם-האב יש את מקומו תחת השמש – והשמש היא ייצוג של שם-האב. אנו מניחים כי בפסיכזה, כשאנו מאתרים אותה, וכשאנו מבנים אותה בדרך הלאקאניאנית הקלאסית, יש לנו חור במקום. זהו הבדל ברור. שם-האב שם [בעמודה השמאלית]. שם-האב איננו שם [בעמודה האמצעית]. בפסיכזה אורדינרית, אין לכם שם-אב כלשהו, אבל משהו נמצא שם, התקן משלים.

ואתם אולי תאמרו, זהו מבנה שלישי. כיוון שכאן יש לכם משהו, שם אין לכם אותו, ושם יש לכם משהו שמתאים פחות או יותר. אולם למעשה, זהו אותו המבנה. ובסופו של דבר, בפסיכזה, אם זוהי אינה קטטוניה מושלמת, יש לך תמיד משהו שמאפשר לסובייקט לברוח או להמשיך לשרוד. ובמבחינה מסוימת, שם-האב האמיתי איננו טוב יותר מזה, זהו תותב שמתאים היטב. אז עלה בידי, שתהיינה קליניקה בינארית, קליניקה משולשת וקליניקה יחידנית, הכל באחד! כמו השילוש הקדוש!

לא כל הפסיכוזות מופיעות בצורה של פסיכזה מתפרצת, מתפוצצת. יש לכם פסיכוזים שיחיו את כל חיי הפסיכזה שלהם כפסיכזה אורדינרית ורגועה. יש לכם פסיכוזות רדומות, כפי שיש לכם מרגלים רדומים, שלעולם לא יתעוררו. יש לכם הבדל בין פסיכוזות שיכולות להתפרץ לבין פסיכוזות שאינן יכולות להתפרץ. פסיכזה היא יבשת עצומה. פסיכזה היא יבשת אדירה. הביטו בהבדל בין פרנואיד טוב, משובח, שרירי, אשר באמת עושה עולם לעצמו ולאחרים, לבין סכיזופרן שאינו יכול לצאת מחדרו. ואנו קוראים לזה פסיכזה.

כשיש לכם פרנויה, התותב של שם-האב הוא טוב יותר משלכם, הוא חזק יותר משלכם. אנו מקווים שאם תקבלו פרנואיד בפרקטיקה שלכם, לא תסווגו אותו כפסיכזה אורדינרית, כי אתם תבחינו בפסיכזה. אבל יש לכם כמה סוגים, כמו הסוג של פרנויה סנסיטיבית שהזכרתי קודם, שאינן חד-משמעיות מההתחלה, והיה זה רק לאחר שלוש שנים של אנליזה שהאנליטיקאי תפס שמהו אינו כשורה, תפס שהסובייקט בנה, כל יום, את הפרנויה שלו. ואז יש לכם את הסכיזופרנים המנותקים חברתית, בעוד שהפרנואיד הוא לחלוטין מחובר חברתית. ארגונים גדולים באופן תדיר מנוהלים על-ידי פסיכוסים מלאי עצמה עם סופר-הזדהות חברתית. אז זה עצום.

הרעיון של פריצה הוא כאשר יש לך את הסוג הזה של פסיכזה, מפוצה עם התותב המפצה, יש לך פסיכוזת תותב-מפצה, ויש לך רגע שבו התותב נופל, התותב נקטע, ועולמו של הסובייקט קורס, ואז יש לך פריצה מפורשת. לאחר מכן יש לך ארגון מחדש, שיכול להיות טוב כמו קודם, או שיכול להיות עם גרעון ולא 'טוב דיו', והסובייקט יתנתק בהדרגה מהמציאות החברתית. בבירור, שרבר סבל מזה. לפני כן, הייתה לו הזדהות מפצה, ואז כאשר הוא הועלה לדרגה הגבוהה ביותר עולמו התפורר, ואז עלה בידו להיות פצינט טוב במחלקה של הדוקטור, עלה בידו להמשיך את שיחותיו עם אשתו, ועלה בידו לכתוב את ספרו. הוא הפך לכותב. לאחר הפריצה, עלה בידו לחזור לפעילות מפצה כלשהי.

פסיכזה אורדינרית מצביעה על קיומה של 'הפרעה בחיבור האינטימי ביותר של תחושת החיים של הסובייקט'. זה אומר שאנחנו יכולים לחבר את הסימפטומים הקטנים השונים שעושים רושם של רחוקים האחד מהשני, עולה בדינו לחבר אותם להפרעה מרכזית. אז אנו מסדרים את המקרה. ב"בורדליין" זה כאילו שזו לא נירוזזה וזו לא פסיכזה. איננו מאמינים בזה. הקטגוריה של פסיכזה אורדינרית נובעת מהפרקטיקה, מהקשיים הפרקטיים. אם אינכם מזהים נירוזזה, אם אינכם רואים סימנים מפורשים של פסיכזה, חפשו אחר הסימנים הבלתי נראים, חפשו אחר הרמזים הקטנים. זוהי קליניקה של הסימנים קטנים של הדחייה (foreclosure). לדוגמה, ברשימה המהירה של סימנים קטנים שנתתי, ראינו שהזדהות חברתית עם עבודתך היא נורמלית, אך יכולה להיות להזדהות עם עבודתך עצימות שמצביעה על כיוון אחר. זוהי טונאליות. זוהי קליניקה של טונאליות. זהו השימוש שלה. אולם היא חייבת להצטמצם לצורה קלאסית של פסיכזה או לצורה מקורית של פסיכזה.

----- (מישראל) - תפישה זו מביאה אותנו לרעיון של הסובייקט כהגנה. כל סוגי המבנים הם הגנה.

אולם הגנה בפני מה? מהו הסטאטוס של מה שאנחנו מתגוננים מפניו?

אני הזכרתי הגנה פעם אחת, אז אתה הוא האחד שבוחר לעשות זאת שם-אב של שיחה זו! הרעיון הכללי הוא שאנחנו מגנים על עצמנו בפני הממשי, בפני מה שאיננו יכולים להכניס בו היגיון. אנחנו מגנים על עצמנו בפני מה שאיננו יכולים להכניס בו היגיון באמצעות הכנסת היגיון כמו משוגעים. רק בחלומותינו

מה שאינו "עושה שכל" חוזר. ובכן, החלומות "עושים שכל", אך הסיוטים שמעירים אותנו בדרך כלל מעירים אותנו במרכיב לא הגיוני. זה היכן שאנחנו אולי קרובים יותר לאמת. ובבירור מחשבות-שווא נבנות סביב ממשי שאינו "עושה שכל" וה"לא-עושה-שכל" הזה מופיע ועושה חורים בשיח של הפציינט. אפילו בהצגה של פציינט, בזמן של שעה אחת, אתה יכול לראות זאת, אתה יכול לראות את החיצים הללו שלאקאן צייר בסכמה I, מנקבים את השיח של הפציינט. השיח של הפציינט נארג סביב ממשי, ואתה יכול אפילו לקרוא לזה הגנה.

ויאשולאב טסאפקין (Vyacheslav Tsapkin) – אישית, מניסיוני הקליני מצאתי את המושג של פסיכוזה אורדינרית כרעיון מבריק, רעיון מחדש ביותר, אך מה שהייתי רוצה לעשות הוא רק ליידיע אתכם על כמה מקדימים לא כל-כך נעימים לרעיון זה. זו עובדה מקובלת שפסיכיאטריה עברה שימוש לרעה בצורה רצינית ביותר בברית המועצות, אך יש לה רקע תיאורטי מסוים. והבסיס היה התיאוריה של אנדריי שנזבסקי (Snezhnevsky) עם הרעיון של פסיכוזה מתפתחת-באיטיות. לרעיון זה היו שת השלכות חברתיות. האחת היא, שבשנים הסובייטיות, פסיכיאטרים חיפשו אחר רמזים מינוריים, והיו שואלים 'מיהו הסופר האהוב עליך?'. אם התשובה הייתה 'ובכן, אני מחבב למדי את קפקא', לא הייתה יותר שאלה לגבי האבחנה עבור הפסיכיאטרים. אז, מתנגדים לשלטון נחשבו לפסיכוטטים, מסיבות מובנות. ושנית, אפילו בימים אלו – זה ספציפי לאסכולה הפסיכיאטרית של מוסקבה, קליניקה פסיכיאטרית שבה עבדתי שנים רבות – הם מטפלים בפציינטים נירוטיים כמו בפסיכוטטים, נותנים להם כמויות עצומות של תרופות נירולפטיות, למרות שהם נירוטיים, כיוון שהאבחנה המועדפת באסכולה של שנזבסקי, האסכולה הפסיכיאטרית של מוסקבה, הייתה סכיזופרניה דמוית-נורוזה, או סכיזופרניה דמוית-פסיכופתיה.

ז'אק-אלן מילר – ובכן, במשך זמן ארוך הייתי נגד הרעיון של פסיכוזה-שלא-פרצה. במשך שנים רבות לא אהבתי את הרעיון של פסיכוזה-שלא-פרצה, כיוון שפחדתי מהשימוש לרעה במושג של פסיכוזה רדומה. אבל העובדות הקליניות נמצאות שם. כשיש לך פסיכוזה שפרצה, התקופה שלפני כן היא תקופה של פסיכוזה-שלא-פרצה. בהמשך לכך, היה לי רצון לאתר את הפסיכוזה הרדומה שיכולה לפרוץ. אז בבירור זה היה נחוץ. אבל צעד אחד נוסף הוא להבין שישנן פסיכוזות שאינן משאילות את עצמן לפריצה, פסיכוזות עם הימשכות של הפרעה האינטימית ביותר ללא התנגשות, ללא התפוצצות, אך עם הפער הזה, או חריגה או ניתוק, שמנציח את עצמו.

בנוגע לפסיכיאטר הסובייטי שנתן אבחנה של פסיכוזה לקורא של קפקא, למען האמת, מה שנחשף ב-1992, אם אני זוכר טוב, היה שברית המועצות הייתה בעצמה מחשבת-שווא! ואכן היא נעלמה לחלוטין! הייתה זו מציאות דלזיונאלית. היה זה חלומו של לנין במשך שבעים שנה!

ויאשסלאב טסאפקין – אם יורשה לי רק לתקן אותך, ברית המועצות הייתה פסיכזה אקסטרואורדינרית, כעת רוסיה היא פסיכזה אורדינרית!

תומאס סבולוס (Thomas Svolos) – בקליניקה הפרוידיאנית, עם זיקתו של פרויד לאב ולתסביך האדיפאלי, נזרזה הייתה במרכז הקליניקה, והפסיכוזות האקסטרואורדינריות, ובכן, לא נותר לך אלא להתגגע אליהן, אבל איננו עומדים לעשות הרבה איתן. נדמה לי כי עם הקליניקה של פסיכזה אורדינרית, יש לנו המשגה לאקאניאנית אמיתית של הפסיכזה שאנחנו חילצנו מעבודתו של לאקאן, שמספקת בהירות לפסיכזה, ושהנוסחות הפסיכיאטריות הישנות שאימצנו – סכיזופרניה, מאניה, פרנויה – אנו יכולים להסתכל עליהן כעת כגרסה של פסיכזה או סוג של פסיכזה, אך פסיכזה אורדינרית הבהירה משהו בסיסי יותר באשר לפסיכזה. אני אומר זאת בגלל העבודה הקלינית. לדוגמה במקרה של אלי, זו הייתה פסיכזה אקסטרואורדינרית, אך מה שהיה מעניין היה האופן שבו היא השתמשה במושגים שנבעו מן המחקר לתוך פסיכזה אורדינרית על-מנת להמשיג ולהבין את המקרה.

ז'אק-אלן מילר – אתה חושב שזו פסיכזה אקסטרואורדינרית?

תומאס סבולוס – ובכן, קשה לומר, אך זה נשמע כאילו לאדון הזה היו פריצות רבות ברורות, והשאלה היא האם את הזמנים בין השברים, כאשר הוא רגוע, ניתן להבין כפסיכזה אורדינרית? ואם אנחנו לוקחים קטגוריה כמו סכיזופרניה, האם אנו מבינים את הזמן שבין השברים כסכיזופרניה רדומה או שקטה או חבויה, או שאנחנו מבינים זאת כפסיכזה אורדינרית? במילים אחרות, לפי דעתי, אני חושב שיכול להיות לנו רעיון ספציפי, מוגבל, של פסיכזה אורדינרית, שמארי הלן ברוס רמזה אליו – הפסיכזה האורדינרית של הבנאלי, היכן שהיא מאוד יציבה ומוגבלת וכן הלאה – אלא שאז פסיכזה אורדינרית פותחת תיאוריה כללית יותר של פסיכזה אורדינרית שכנגדה אנו יכולים להבר את המבנים הספציפיים של, נגיד, סכיזופרניה ופרנויה. התועלת של המושג היא הדרך שהוא מרחיב את יכולתנו להמשיג פסיכזה ולחשוב על נושאים של ייצוב בדרך שזו לא הייתה קיימת בספרות לפני-כן. בקריאת הספרות משנות השישים והשבעים על פסיכזה, נראה שזו ספרות שונה למדי מן הספרות מעשר השנים האחרונות על פסיכזה. אני חושב שפרויקט המחקר פתח רעיון כללי בנוגע לפסיכזה.

ז'אק-אלן מילר – אני מסכים. בנוגע לפרויד, בביור הוא לא היה פסיכיאטר. הוא למד את שרבר דרך ספרו. אבל היה לו מקרה של פסיכזה אורדינרית – איש הזאבים היה פסיכוטי, וזו הייתה פסיכזה אורדינרית כי היו לו מאפיינים נזרוטיים רבים. הוא עזר לפרויד להבהיר את הנזרוטה. אתם יכולים להטיל ספק בפסיכזה כשאתם קוראים את המקרה הפרוידיאני, אך כשאתם מקבלים את ה-follow up עם רות מאק-ברונסוויק (Mack-Brunswick), קשה להעמיד זאת בסימן שאלה. לפני שנים רבות הערתי בנוגע למקרה של איש הזאבים עם הקולגות שלי במשך שנה שלמה. כמה אמרו שהוא היה נזרוטי, כמה אמרו

שהוא היה פסיכוטי, והעונג שלי היה לשמור זאת בהשגחה כי זה הזמין עניין גדול של הערות מעניינות מהקולגות שלי. אך למעשה, נקודת הכפתור של השאלה איננה בספרו של פרויד אלא בספרה של מאק-ברונסוויק.

פני ג'ורג'יו (Penny Georgiou) – שאלתי נוגעת ל-האם תוכל או שלא להבהיר משהו סביב הפריצה. הייתה שיחה ביום שני בנוגע להאם מקרים של פסיכוזת אורדינרית הם עם פריצה או ללא פריצה, ובמקרה הזה של אלי הפריצות הפסיכוטיות קורות מספר פעמים. יש לי שאלה מוקדמת יותר כאן סביב ההבדל בין השבר הפסיכוטי, שהוא ההתפרצות של תופעה, לבין הפריצה המבנית של פסיכוזת.

ז'אק-אלן מילר – אני מאמין שעניתי על השאלה באמירה שכשאתה עובר, בפעם הראשונה, מסיטואציית התותב המפצה (CMB) אל הפתיחה של חור, וזה מתרחש שוב ושוב, יש לך פריצה. 'שברים מרובים' זה כאשר יש לך דפוס חוזר והוא עובר פיצוי שוב ושוב. איננו אומרים מתפרץ. אנו אומרים 'התפרץ' כאשר זה קורה פעם אחת. ואז מצד שני, יש לך את מה שהייתי מכנה במונחים התפתחותיים פסיכוזת 'אבולוטיבית'. יש לך פסיכוזת עם חיתוך, ויש לך פסיכוזת עם ירידה כאשר זה תהליך מתמשך, פסיכוזת 'אבולוטיבית'.

אלי ראגלאנד (Ellie Ragland) – רציתי לומר בנוגע למקרה שעליו דיברתי, כיוון שאמרתי רק מספר דברים, שאחד הדברים שקרו בזמן הפריצות היה שגופו היה מקוטע. באחת הפריצות הוא אמר לאשתו, 'מדוע לא אמרת לי שהייתה לי כתף אחת כן וכתף אחרת בצד האחר של החדר?'

ז'אק-אלן מילר – ברצינות? לא, השאלה היא 'ברצינות', כי כשמר טוויסט אומר 'אני ג'יזס קרייסט', זה יכול להיות הומור. זה הכל שאלה של נימה. או 'אני שווה לרמברנדט', או 'הכתף שלי בצד האחר של החדר'. את חייבת להאמין לאישה שהוא היה רציני, או שהוא לא היה אירוני, שזה היה ללא מטאפורה.

אלי ראגלאנד – הוא גם לא יכול לישון, הוא נשאר ער במשך שלושה לילות וימים, מדבר. הוא איבד את זה לגמרי, הוא היה משוגע.

ז'אק-אלן מילר – ובכן זה המפגש של כל המאפיינים הללו שעוזר לנו לדמיין שחיים עם מר טוויסט חייבים להיות קשים כהוגן.

מאניה שטיינקולר (Manya Steinkoler) – אתה נגעת במיניות לא כדי לדבר עליה. דיברת על האחר הגופני ועל האחר החברתי, מהי המיניות בפסיכוזת ללא פריצה?

ז'אק-אלן מילר – זה לא טיפוס, אין לך חיי מין טיפוסיים. את יכולה לעשות רשימה של כמה סוגים של חוויות מיוחדות בחיים המיניים. הוצאנו לאור ספר של תיאורי מקרה שונים תחת הכותרת אהבה

בפסיכوزה [L'amour dans les psychoses, Seuil, 2004], שבו יש לך גוונים שונים של הדרך לחיות מיניות. לעיתים אצל הסובייקט הגברי יש לך דחיפה לנשיות דרך האקט המיני. לפעמים יש לך, מנגד, מיניות כדרך לאחד את הגוף. לפעמים יש לך את הגוף מתפרק. אין לך משהו טיפוסי. את רק מחפשת אחר ההפרעה באקט המיני האינטימי ביותר. ובאופן כללי את תמצאי זאת.

---שאלה על פריצה כמפגש עם אב-אחד והכללה של מפגש זה בפסיכوزה אורדינרית, כך שיהיה כל דבר שמשבש את התותב המפצה (CMB).

ז'אק-אלן מילר – כשאנו מדברים על תותב מפצה, זהו פיצוי לדחייה של שם-האב. אז לכאורה, כדי שפסיכוזה זו תתפרץ, חייב להיות לך מרכיב שמתייצב בעמדה של שלישי כמו אב-אחד. אם אנו מניחים שיש לך דחייה של שם-האב, אני מניח שאין לך בהכרח אב-אחד, אלא משהו שמתייצב בעמדה של משולש ביחס לסובייקט.

[הטקסט המקורי באנגלית תועתק ופורסם על-ידי אדריאן פרייס].

תרגום: אורית וייס ואמיר קלוגמן, מרץ 2016

עריכה: ליאת שליט